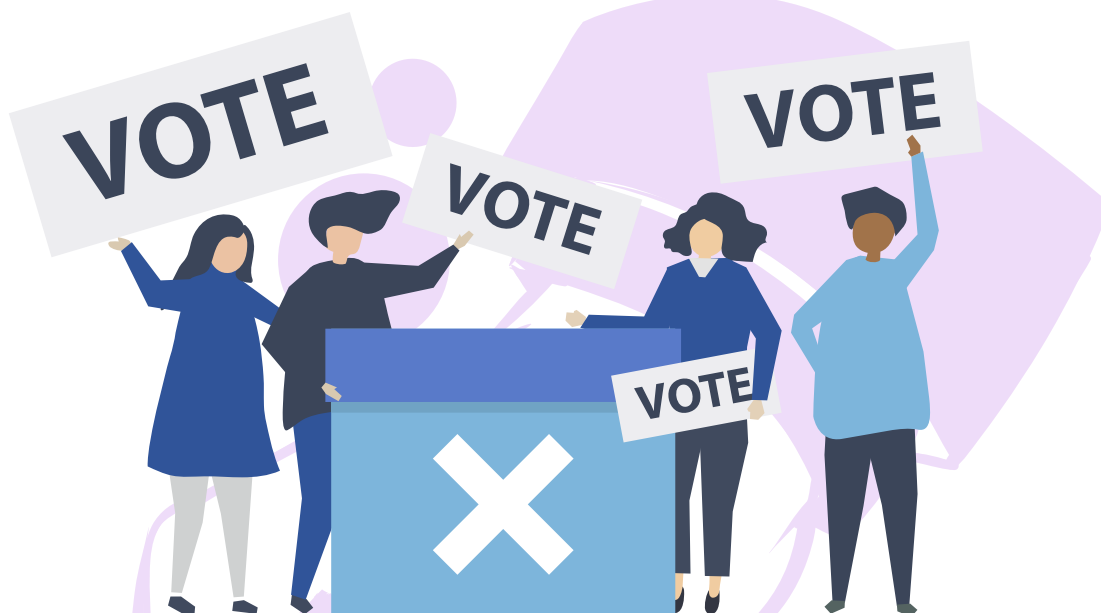

Votăm de la 16 ani?!

Dreptul de vot de la vârsta de 16 ani – o variantă pentru România?

Vrem să votăm de la vârsta de 16 ani!?

Nu e nimic radical în această idee, ci este de fapt în trendul natural al democrațiilor. Consolidate sau nu, democrațiile tind să integreze în procesul decizional cât mai mulți actori asupra cărora deciziile au impact. **Argentina, Brazilia, Cuba, Ecuador, Austria, Malta, Nicaragua, Scoția, Indonezia, Seychelles, Sudan acordă drepturile tinerilor de a vota încă de la vârsta de 16 ani pentru toate tipurile de alegeri**, iar pentru alegerile locale acordă acest drept Estonia, Israel, 10 landuri germane (4 dintre ele permit și în cazul alegerilor de la nivel de land) sau Statele Unite ale Americii în câteva state, iar lista crește de la an la an.

Campanii pentru scăderea vârstei începând de la care o persoană poate vota la 16 ani se duc de ani buni peste tot în lume. Contextele sunt uneori similare, alteori total diferite, însă această măsură este importantă pentru reducerea deficitului democratic. Și, dacă privim 50 de ani în urmă, o să observăm că atunci prin lume se întâmplau, în alte contexte, procese similare cu ce ne propunem noi acum: statele reduceau vârsta minimă pentru dreptul de a vota de la 25, 21, 20 până la 18 ani. Explicațiile de atunci erau simple: dacă poate munci, dacă se poate căsători, dacă poate avea copii, atunci cu siguranță cetățeanul poate să și voteze.

Cât de valabile mai sunt aceste argumente astăzi? Cum și de ce au luptat tinerii din alte state pentru acest drept? Care sunt avantajele? Pe cine și cum afectează această decizie? Și care sunt măsurile complementare necesare? La toate aceste întrebări încercăm să răspundem prin această broșură informativă, ce însoțește campania de consultare publică pe tema dreptului de vot de la vârsta de 16 ani pe care **Fundația Județeană pentru Tineret Timiș (FITT)** a inițiat-o în toamna anului 2018.

Ce se-ntâmplă azi în lume? Există exemple bune?

Exemplele de bună practică sunt de cele mai multe ori mai puternice dacă vin din partea unor state a căror democrație este stabilă și prosperă. Este o modalitate de confirmare că suntem pe drumul cel bun sau măcar nu departe de el.

Austria a setat un nou standard democratic în 2007, când a fost primul stat din Europa care a scăzut vârsta începând de la care o persoană poate vota la 16 ani.

La nivel internațional se remarcă Brazilia, care în 1988 stabilea prin constituție dreptul la vot de la vârsta 16 ani.

Tot peste ocean, într-un context cu totul diferit, Statele Unite ale Americii sunt măcinate de aceeași dezbatere, însă motivul este unul specific: numărul victimelor atacurilor armate din școlile americane crește de la an la an, iar cei mai afectați sunt tinerii. Ei știu că singura soluție prin care accesul la arme poate fi restricționat este prin intermediul politicului, astfel că, pentru a putea lupta efectiv pentru viața lor, tinerii americani au nevoie de acest drept. Consiliul statului **Washington** are în vedere ca până în 2020, vârsta începând de la care o persoană poate vota să fie scăzută de la 18 la 16 ani¹.

¹<https://eu.usatoday.com/story/news/nation-now/2018/04/17/washington-d-c-may-allow-16-year-olds-vote-president-2020-election/523301002/>

Complexitatea democrației americane este reflectată și în procesul electoral, astfel că există mecanisme de înregistrare pentru vot. Astfel, pentru multe state **te poți înregistra ca viitor alegător încă de la 16 ani**. În acest mod, politicienii vor ști că există un număr important de tineri care intenționează să voteze, iar programul lor electoral va fi construit ținând cont și de interesele acestor viitori votanți. Vocea colegilor de peste ocean este integrată în procesul decizional înainte ca aceștia să poată avea efectiv acces la influențarea lui. În **statul Maine** însă, poți vota în alegerile locale dacă ai împlinit 17 ani și vei împlini 18 până la cele generale.

În același timp, **alegerile locale** pot fi influențate de către tinerii de 16 ani în **Takoma Park** și în **Hyattsville, două orașele din statul Maryland care au scăzut deja vârsta de vot**. Campanii similare se duc și în California și în San Francisco. Vârsta fluctuează de la stat la stat, pentru că nu există un acord asupra momentului în care devenim capabili să luăm decizii. Prin urmare, aceasta este aleasă arbitrar în funcție de diferite contexte. În Iran, spre exemplu, **a existat o perioadă când cetățenii votau de la 15 ani**.

În **Germania poți vota de la 16 ani la nivel de stat (land) dacă te afli în Brandenburg, Bremen, Hamburg sau Schleswig-Holstein** și sunt **alegeri federale**. De asemenea, Brandenburg și Berlin permit votul de la vârsta de 16 ani și în cadrul referendumurilor. Dacă interesele tale se pot rezolva la nivel local, ai împlinit 16 ani și locuiești în **Baden-Württemberg, Berlin, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Mecklenburg-Vorpommern, Lower Saxony, North Rhine-Westphalia, Saxony-Anhalt sau Schleswig-Holstein**, atunci poți vota reprezentantul care să îți ușureze viața.

²<https://www.usa.gov/voter-registration-age-requirements>

³<https://www.maine.gov/sos/cec/elec/voter-info/voterguide.html>

⁴<http://vote16usa.org/wp-content/uploads/2016/09/Resources.Fact-Sheet.pdf>

Estonia, țara care cunoaște o transformare uimitoare și o integrare a lumii digitale în procesele democratice demnă de urmat, **a decis în 2015 că tinerii pot vota începând de la vârsta de 16 ani la alegerile locale**, astfel că, în 2017, primele generații de tineri de 16 și 17 ani își decideau pentru prima oară singuri viitorul.

În 2011 Norvegia a scăzut vârsta începând de la care o persoană poate vota pentru alegerile locale de la 18 la 16 ani. Prezența la vot în rândul tinerilor de 16 și 17 a fost exact cum se preconiza: dintre cei care votau pentru prima oară, „juniorii” au luat fața celor de 18 ani.

Malta devine anul acesta cea de-a doua țară din Uniunea Europeană care oferă drept de vot tinerilor de 16 și 17 ani.

Care va fi oare cea de-a treia?

Campania de scădere a vârstei de vot pentru tinerii din Regatul Unit al Marii Britanii a început acum mai bine de 20 de ani. În 1999 a fost discutat în parlamentul britanic pentru prima oară un amendament ce ar fi urmat să modifice Legea Reprezentării și să extindă dreptul de vot pentru cei cu vârsta de cel puțin 16 ani, însă a fost respins cu 434 de voturi împotriva și doar 36 pro. De atunci a început una dintre cele mai lungi campanii de largire a drepturilor cetățenești, cu multe șanse de reușită, dar cu și mai multe respingeri. Reprezentanți ai diferitelor partide au introdus amendamente care să modifice legile electorale în 2000, 2001, 2002-03, 2005-06, 2007-08, 2011, 2012-13, 2013-14, 2015-16. De fiecare dată a crescut

susținerea în parlament, dar fără ca vreunul dintre amendamente să treacă. Și în prezent este în dezbatere un proiect de lege care să ofere dreptul de vot pentru tineri încă de la vârsta 16 ani⁵, cea mai recentă dezbatere parlamentară a acestei legi având loc în data de 26 octombrie 2018⁶. Deși tinerii din Marea Britanie își cer dreptul la vot de mai bine de 20 de ani, deși partidele politice au lucrat în mod constant la legiferarea acestui drept, deși dezbaterile publice au atras majoritatea societății, tinerii englezi încă nu pot vota de la vârsta 16 ani. Însă nu toți tinerii de pe bătrâna insulă sunt privați de acest drept pentru care s-au luptat atâtea generații: **Scotia a modificat în 2015 Legea Electorală astfel că aceasta menționează că în Scoția vârsta de la care cetățenii pot vota este 16 ani.**

⁵Neil Johnston and Noel Dempsey, Briefing Paper Number 1747, 9 August 2018, Voting Age, House of Commons Library

⁶<https://services.parliament.uk/bills/2017-19/representationofthepeopleyoungpeoplesevenfranchisementandeducation.html> (poți urmări aici procesul legislativ)

Exemple sunt, deci, multiple și diverse. Tinerii interesați de subiect își împărtășesc bunele practici și se susțin reciproc. Uneori este de ajuns, alteori nu.

Uniunea Europeană vede în tinerii de 16 ani cetățenii viitorului, dar, mai ales, ai prezentului. Recomandările Uniunii în această dezbatere sunt încurajatoare: **rezoluția Parlamentului European cu privire la reforma legii electorale a Uniunii Europene propune statelor membre reducerea vârstei începând de la care o persoană poate vota la 16 ani pentru o mai mare egalitate electorală⁷.**

Dialogul structurat cu tinerii este un instrument de comunicare reciprocă între tineri și decidenți în vederea implementării priorităților cooperării europene în domeniul politicilor de tineret la nivel național, regional și local și prin care este asigurată participarea tinerilor în procesul de elaborare a politicilor și strategiilor europene. Acest proces a fost instituit prin Strategia Uniunii Europene pentru Tineret pentru perioada 2010-2018 și are câte o tematică diferită la fiecare 18 luni, pentru fiecare ciclu de trio al Președinției Consiliului Uniunii Europene. Cel mai recent ciclu al procesului de dialog structurat cu tinerii la nivel european, al șaselea, și-a propus să colecteze opiniile tinerilor din toate țările Uniunii Europene cu privire la viitoarea strategie pentru tineret europeană.

Conform raportului final al consultărilor europene cu tinerii aferente celui de-al **VI-lea ciclu al procesului de dialog structurat**, desfășurate în toate statele membre UE, **cei mai tineri cetățeni europeni sunt preocupați de problemele de mediu, de inegalitatea dintre regiunile lumii și de cea dintre bărbați și femei** etc. Aceste probleme identificate sunt greu de combătut; **una dintre măsurile ajutătoare pentru rezolvarea acestora poate fi chiar scăderea vârstei de vot la 16 ani. 30% dintre tinerii europeni chestionați susțin că această măsură este Foarte importantă.**

⁷<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2015-0395&language=EN&ring=A8-2015-0286>

Rezultatele celui de-al VI-lea ciclu al procesului european de dialog structurat cu tinerii s-au materializat în **11 Obiective Europene pentru Tineret** (European Youth Goals), elaborate la Conferința Europeană pentru Tineret (European Youth Conference) de la Sofia din aprilie 2018. **Cel de-al 9-lea Obiectiv European pentru Tineret**, la elaborarea căruia reprezentanții FITT au participat direct, se referă la **Spații ale tinerilor și participare pentru toți**⁸ și își propune „dezvoltarea participării democratice și autonomiei tinerilor, precum și asigurarea de spații dedicate tinerilor în toate sectoarele societății”. Printre țintele acestui obiectiv se numără:

- Asigurarea faptului că **tinerii pot influența în mod adecvat toate domeniile societății și toate etapele proceselor decizionale**, de la stabilirea agendei până la implementare, monitorizare și evaluare, prin mecanisme și structuri accesibile pentru aceștia, garantând că politicile răspund nevoilor lor.

- Asigurarea **accesului echitabil în luarea deciziilor** de zi cu zi pentru toți tinerii din medii diferite.

- **Creșterea participării tinerilor și, prin urmare, a reprezentării echitabile** a acestora în procesele electorale, precum și în organismele alese și în alte structuri decizionale, la toate nivelurile societății.

Toate aceste 3 ținte pot fi atinse prin scăderea vârstei de vot la 16 ani și scăderea vârstei de la care poți fi ales. Următoarele 4 ținte ale acestui domeniu conduc spre măsuri complementare lărgirii dreptului de vot și țin de finanțarea

domeniului politicilor pentru tineret și de finanțarea educației. Este foarte important că această nevoie a lărgirii dreptului de vot și pentru tinerii de 16 și 17 ani are susținători în toate sectoarele de activitate – economic, social, politic, educațional etc.

⁸<https://fitt.ro/cele-11-obiective-europene-pentru-tineret-european-youth-goals/>

WORLD ECONOMIC FORUM

COMMITTED TO
IMPROVING THE STATE
OF THE WORLD

În același timp, **The World Economic Forum⁹**, cea mai mare coalitie pentru cooperarea sectoarelor public și privat, s-a reîntâlnit anul acesta pentru a propune o nouă viziune asupra viitorului Europei. Printre **recomandările acestor discuții a fost și scăderea vârstei începând de la care o persoană poate vota la 16 ani**. Această măsură, în opinia autorilor, poate reduce deficitul democratic și poate construi obiceiul foarte sănătos al participării.

Contextul românesc a fost surprins prin intermediul consultărilor desfășurate la începutul anului 2018 în cadrul celui de-al VI-lea ciclu al procesului european de dialog structurat cu tinerii.

Fundația Județeană pentru Tineret Timiș (FITT) este parte din Grupul Național de Lucru privind Dialogul Structurat în România și a coordonat la începutul anului 2018 procesul de consultare a tinerilor din întreaga țară și redactarea raportului de țară al României pe acest subiect.

La întrebarea „Cât de importante sunt următoarele elemente ce te-ar putea determina să te implici activ într-o problemă de interes public din comunitatea ta (ex. politica locală, luarea deciziilor generale șamd.)? [Dreptul de vot de la vârsta de 16 ani]” **34% dintre respondenți susțin că este Foarte important, iar 20% susțin că este Oarecum important**. Niciuna dintre celelalte variante de răspuns (Deloc important, Nici important nici neimportant, Nu-mi pot da seama/nu știu, Puțin important) nu a adunat mai mult de până în 20% dintre răspunsuri. Avem, așadar, **54% dintre tinerii români chestionați care cred că măsura scăderii vârstei începând de la care poți avea drept de vot va avea un impact pozitiv asupra implicării tinerilor în problemele comunității¹⁰**.

Desigur, extinderea dreptului de vot începând de la vârsta de 16 ani se poate face doar adoptând și măsuri complementare, precum includerea **educației politice** ca disciplină obligatorie de studiat în gimnaziu/ primii ani de liceu sau extinderea educației civice pe parcursul mai multor ani de studiu. Educația politică este necesară pentru toate categoriile sociale, însă tinerii în vârstă de până la 16 ani sunt cei mai avantajați în acest caz, pentru că pot studia acest domeniu direct în școală, prin sistemul formal de învățământ, ei fiind încă elevi.

⁹Renew Europe, New Concept for Europe Initiative, World Economic Forum, January 2018

¹⁰https://fitt.ro/wp-content/uploads/2018/07/anex%C4%83_rezultate_chestionar_online.pdf

Urmărind, deci, evoluțiile internaționale și recomandările venite din diverse direcții, **România poate învăța din experiența altor state în acest domeniu al scăderii vârstei de la care se dobândește dreptul de vot**, putând adapta această măsură în funcție de contextul național, concentrându-se pe **educarea generațiilor tinere în spiritul participării și al responsabilității civice**. Indiferent de rezultatul campaniilor de modificare a legislației electorale, **tinerii români pot beneficia de educație pentru o democrație mai incluzivă și mai funcțională**, o nevoie pregnantă a societății autohtone de astăzi.

Democrația merge bine când ai și tineri cu tine!

Exemplul Austriei este unul folosit des nu din lipsă de bune practici (așa cum aminteam mai devreme, Brazilia a implementat acest drept încă de dinainte ca România să-și fi început parcursul democratic), ci pentru că marchează un moment istoric important, un moment în care dezbaterea pe tema scăderii vârstei de la care se poate vota nu mai este una sporadică, ci mai degrabă comună. Dacă până la acest moment (anul 2007) cercetătorii invocau lipsa de date pentru a susține o măsură de o asemenea amploare, acum, de când Austria a lărgit acest drept, datele doar confirmă ipotezele celor optimiști: tinerii de 16 și 17 ani care au pentru prima oară drept de vot și-l exercită într-un număr mai mare decât cei care fac asta pentru prima oară la 18 ani¹¹.

De ce este foarte importantă această diferențiere între tinerii care votează pentru prima oară la 16 ani și cei care au depășit 18 ani când merg la urne pentru prima oară? Pentru că studiile demonstrează că **dacă la primele alegeri din „cariera electorală” alegem să absentăm, vom tinde să nu mergem nici la următoarele chemări la urne**.

¹¹<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4864896/#CIT0020>

Astfel, acordarea dreptului de vot de la o vârstă mai fragedă poate fi o măsură strategică de stimulare a participării la vot: dacă această practică ar fi mai populară la vârsta de 16 ani, de ce să nu profităm de ea? Cifrele¹² arată că interesul este unul dintre factorii care îi diferențiază pe tineri, iar în cazul Austriei acesta este mai ridicat la tinerii de 16-17 decât la cei de 18-21. Abia după 30 de ani acesta crește dincolo de medie. Cercetătorii au mai descoperit că la 16 și 17 ani tinerii au mai multă încredere în instituțiile statului decât ceilalți cetățeni, sunt mai satisfăcuți de politicile naționale și europene și sunt conștienți de impactul pe care acestea îl au asupra vieții lor.

Studiile arată, deci, că vârsta la care suntem pregătiți de vot s-ar putea să nu fie cea la care acest drept se dobândește astăzi, pentru că tinerii tind să fie chiar mai implicați la 16 ani decât la 18 și să se încreadă mai mult în procesul democratic la această vârstă. La 18 ani, vârsta la care votul devine legal în cele mai multe dintre state, mulți dintre noi începem să ne preocupăm de alte aspecte ale vieții noastre, iar dacă votul nu este deja un obicei, atunci lucrăm mai puțin să îl cultivăm.

¹²<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4020373/>

Ține cont de-aceste legi Când te pregătești s-alegi

Constituția României prevede la articolul 36, alineatul (1) faptul că „cetățenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv¹³”. Acesta este, deci, articolul pe care se bazează legislația electorală din România, astfel: autoritățile administrației locale se aleg conform Legii nr. 115/2015¹⁴ care prevede în primul alineat al articolului 3 că vârsta minimă pentru dreptul de alegere este de 18 ani; legea care reglementează alegerile pentru Parlamentul României (Senat și Camera Deputaților) – Legea nr. 208/2015¹⁵ – menționează vârsta minimă pentru a putea vota drept 18 ani la articolul 2, alineatul (4); alegerea Președintelui României, reglementată de Legea nr. 370/2004¹⁶, se face de către cetățenii care au împlinit 18 ani conform articolului 2, alineatul (1), c) din respectivul act normativ.

Lărgirea dreptului de vot pentru tinerii de 16 și 17 ani ar însemna, în primul rând, modificarea Constituției României, iar acest lucru nu este posibil decât printr-un referendum. Ceea ce este paradoxal într-un asemenea context este faptul că însăși legislația care reglementează organizarea și desfășurarea referendumului (Legea nr. 3/2000) prevede că cetățenii care pot vota în cazul unei astfel de consultări populare sunt tot cei care au împlinit 18 ani. Paradoxul provine din faptul că în acest demers de consultare despre drepturile unei anumite părți a populației opinia cetățenilor afectați (tinerii care au împlinit 16 ani) nu poate fi exprimată.

¹³http://www.cdep.ro/pls/dic/site/page?den=act2_1&par1=2#t2c1s0sba16

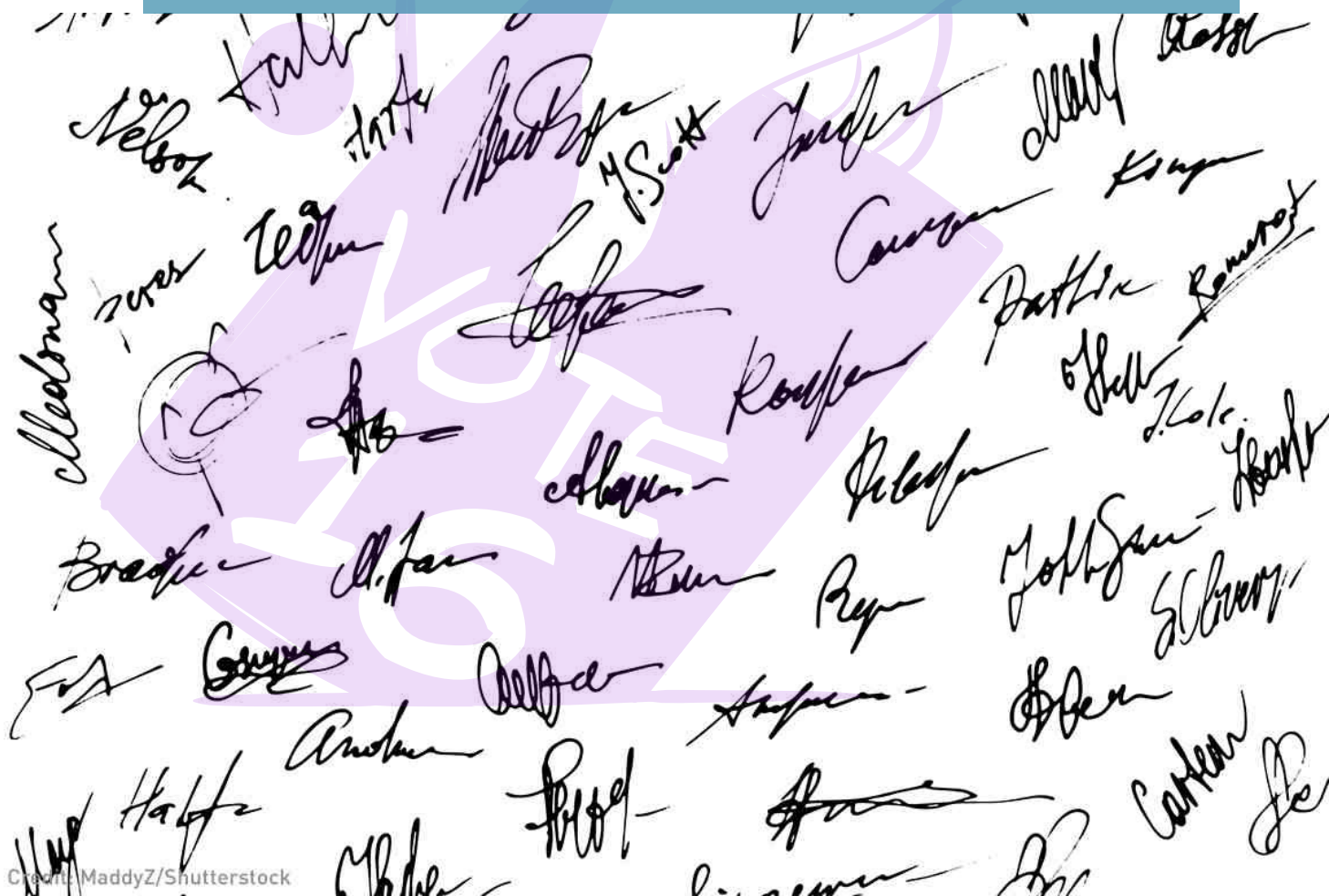
¹⁴<http://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2015/05/LEGE-Nr-115.pdf>

¹⁵<http://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2015/12/Lege-nr.-208-2015-actulizare-22-11-2015.pdf>

¹⁶<http://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2013/03/LEGEA-Nr.-370-20041.pdf>

Inițiativa modificării Constituției României în acest caz **poate aparține Președintelui României, la propunerea Guvernului României, unei pătrimi din deputați sau senatori sau chiar a cetățenilor.** Constituția prevede că, în cazul unei inițiative cetățenești de modificare a documentului fundamental al statului, aceasta trebuie semnată de cel puțin 500.000 de cetățeni cu drept de vot, din jumătate din județele României și din municipiul București; din fiecare dintre acestea trebuie adunate cel puțin câte 20.000 de semnături. După ce propunerea de revizuire este votată de Camera Deputaților și de Senatul României (cu o majoritate de cel puțin două treimi), referendumul trebuie să aibă loc în maxim 30 de zile de la data adoptării. Pentru a fi valid, la urne trebuie să se prezinte cel puțin 30% dintre cetățenii cu drept de vot, iar cel puțin 25% dintre cetățenii cu drept de vot trebuie să voteze în favoarea modificării constituției. Chiar dacă inițiativa legislativă nu aparține cetățenilor, ea tot trebuie validată printr-un referendum.

Odată modificată Constituția României, celelalte legi care reglementează alegerile trebuie modificate, pentru a exista o coerență legislativă. Avem astfel legile nr. 115/2015, 208/2015, 370/2004 și 3/2000 care menționează vârsta de 18 ani ca vârstă legală minimă pentru a putea vota și care ar trebui modificate în direcția acordării acestui drept și pentru tinerii care au împlinit cel puțin 16 ani.

Câți să fie printre noi Cetățeni de „gradul 2”?

Conform Institutului Național de Statistică, la 1 iulie 2017 aveam printre noi 431,241 de tineri cu vârste de 16 și 17 ani. Pentru cei care susțin extinderea dreptului de vot, acest număr, care se apropie de jumătate de milion de cetățeni, este unul îngrijorător: deficitul democratic apare atunci când cetățenii sunt prea departe de decizia politică, iar, în cazul de față, un număr semnificativ de tineri nu doar că sunt departe, ci pur și simplu nu au deloc acces la ea.

De ce la 16 e mai bine decât la 18?

Ținând cont că alegerile electorale au loc o dată la 4 ani în cazul celor locale și parlamentare și o dată la 5 ani în cazul celor pentru președinție și pentru Parlamentul European, **mulți dintre noi votăm pentru prima oară mai târziu de 18 ani**, vârsta la care primim legal acest drept. Iar începutul deceniului 3 din viață (peste 20 de ani) reprezintă pentru majoritatea tinerilor începutul unei noi perioade, plină de schimbări și necunoscut, în care influența părinților scade, iar cea a persoanelor care absentează de la vot crește. Fiind perioada deciziilor majore pentru cele mai multe domenii din viață (profesional, familial, educațional, locativ etc.), politica nu reprezintă o preocupare pentru această categorie de vârstă care nu are încă dezvoltat obiceiul electoral. Din fericire, însă, cele mai bune obiceiuri le învățăm devreme. **Astfel că, așa cum ne-au arătat exemplele din Austria și Norvegia, dacă oferim o voce tinerilor încă de la vârsta de 16 ani în ceea ce privește viitorul lor, atunci aceștia vor ști să o folosească și o vor folosi în mod repetat mai mult timp și într-un mod mai informat.**

431,241

16=18=65?!

Poate fi 16 egal cu 18?

Noi zicem că în cazul de față s-ar putea chiar să îl depășească! Cei care susțin că tinerii de 16 ani sunt încă prea puțin pregătiți pentru alegeri nu iau în calcul un element foarte important: la 16 ani suntem încă la școală, locul unde învățăm. **Educația politică pe care tinerii de 16 ani o pot primi prin intermediul sistemului educațional formal îi poate clasa pe aceștia pe primele locuri într-un top al celor care pot luat decizii informate.** Trebuie să nu uităm faptul că nici cei trecuți de 18 ani nu sunt mai educați politic decât cei care au 16 ani, fiind, la rândul lor, produsul aceluiși sistem educațional.

Dar cu 65?

Cercetătorii de la *Eurostat* descoperă de la an la an tot felul de trenduri interesante pe care le împărtășesc în publicațiile lor anuale. O remarcă importantă și ușor de urmărit în cifre ne spune că cei **mai activi cetățeni din Bulgaria, România, Lituania și Grecia sunt tinerii adulți**. În același timp, în Cehia, Slovenia, Irlanda și Marea Britanie cei mai implicați sunt cetățenii care au depășit vârsta de 65 de ani. Atunci când ne uităm la cetățenii activi ai statelor menționate, 18 este la egalitate cu 65.

Cetățenia activă nu include și participarea la alegeri, întrucât aceasta este una dintre condițiile minime democratice. Dacă cei mai tineri dintre noi se implică în problemele societății cel mai mult, înseamnă că acordarea dreptului de vot începând de la vârsta de 16 ani este doar încurajatoare! Prin urmare, atunci când tinerii decid să devină activi, adică imediat ce împlinesc 18 ani, acest minim exercițiu democratic ar trebui să fi fost deja învățat¹⁷.

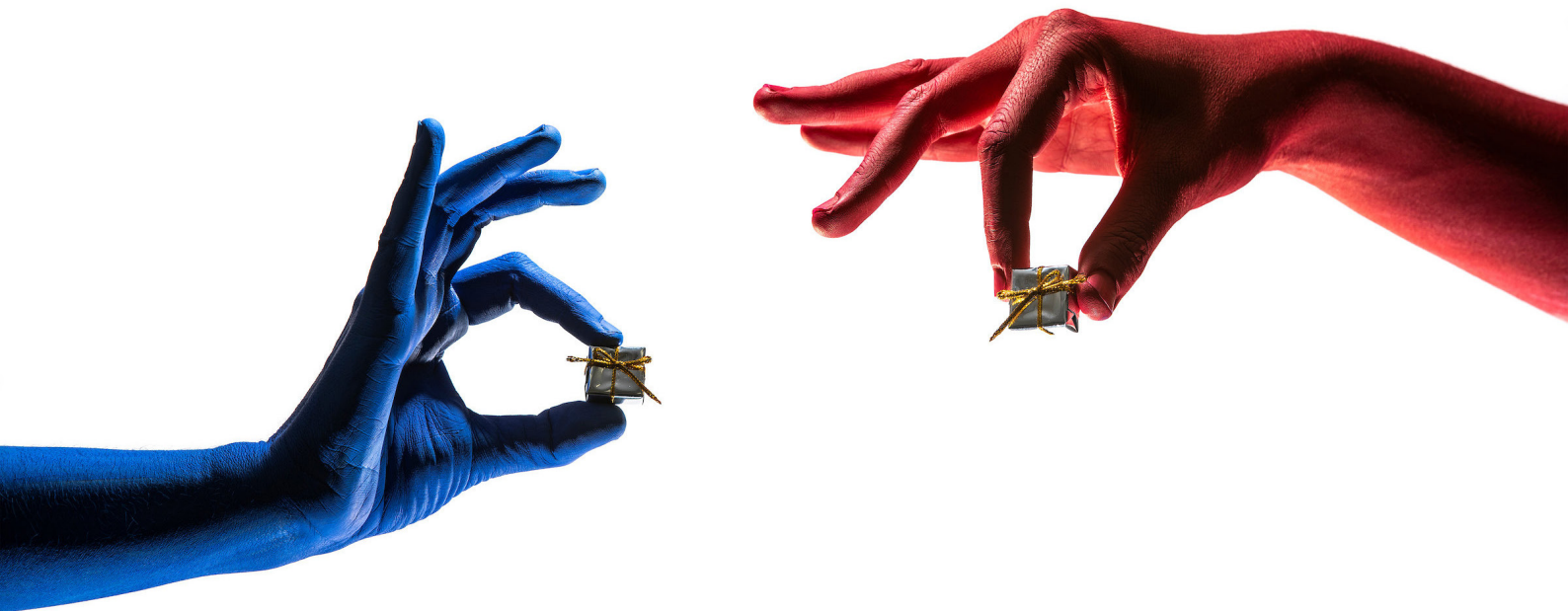
¹⁷https://ec.europa.eu/eurostat/documents/32174*94/9079352/KS-DZ-18-001-EN-N.pdf/884f6fec-2450-430a-b68d-f12c3012f4d0

Au tinerii la 16 ani probleme care pot fi rezolvate prin politică?

Unul dintre răspunsurile corecte ar fi că tinerii la 16 ani au probleme care pot fi rezolvate doar prin politică.

Spre exemplu, există un alt trend pe care cercetătorii europeni l-au remarcat în dinamica societăților: jumătate dintre tinerii adulți locuiesc în continuare cu părinții lor. Există o criză a locuințelor, marcată de creșteri excesive ale chiriilor și ale prețurilor locuințelor, care îi afectează mai ales pe cei mai tineri dintre noi. Implicarea în luarea deciziilor asupra viitorului locativ al fiecăruia dintre noi este esențială, mai ales că tinerii la 16 ani nu au intrat încă în acest cerc vicios al îndatorării timpurii care reprezintă pentru mulți o soluție la această problemă, dar care limitează și obligă pe o perioadă îndelungată¹⁸.

De asemenea, **tinerii sub 18 ani sunt printre cei mai dezavantajați participanți la trafic:** nu pot conduce mașini, prin urmare sunt dependenți de transportul în comun, de cel alternativ (biciclete, role, trotinete etc.) sau de părinți sau cunoștințe mai mari. Nevoile acestora se leagă, așadar, de un anumit tip de infrastructură rutieră, iar o analiză a realității din teren ne demonstrează că acestea nu sunt satisfăcute.

¹⁸<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9079352/KS-DZ-18-001-EN-N.pdf/884f6fec-2450-430a-b68d-f12c3012f4d0>

Educația, acest domeniu care ne ocupă cea mai mare parte a vieții la 16 ani, este în fiecare an subfinanțată, deși Legea Educației Naționale nr. 1/2011 prevede la articolul 8 alocarea a minimum 6% din produsul intern brut al anului respectiv¹⁹. Avem, așadar, un alt domeniu pentru care tinerii de 16 ani ar trebui să decidă prin vot.

Lista problemelor specifice poate continua, iar **oferindu-le dreptul de vot celor mai tineri dintre noi înseamnă să le oferim o șansă reală de a le rezolva: politicienii vor fi nevoiți să propună politici publice care să îi mulțumească și pe noii votanți.**

Ce pot face tinerii la 16 ani?

Chiar înainte de vârsta 14 ani, orice tânăr poate întreprinde singur acte de conservare (acte absolut necesare pentru ca bunul să nu se degradeze sau să nu se distrugă), acte de administrare (prin care un bun se pune în valoare: închiriere, comodat etc.) care nu îl prejudiciază, precum și acte de dispoziție (prin care se înstrăinează bunul: vânzare, donație etc.) de mică valoare cu caracter curent și care se execută la data încheierii lor.

Încă de la vârsta 14 ani, minorul dobândește **capacitate de exercițiu restrânsă** pe care o împarte cu părinții sau tutorele legal – **cu încuviințarea lor poate semna acte juridice privind munca, îndeletnicirile artistice sau sportive ori referitoare la profesia sa.**

Articolul 40 din Codul Civil prevede faptul că, **pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate acorda minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu** (aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile).

¹⁹<http://oldsite.edu.ro/index.php/articles/14847>

16 ani este vârsta la care tinerii își pot schimba sau alege religia și pot cere instanțelor de judecată să aprobe schimbarea formei de școlarizare. **Tot la 16 ani tinerii pot obține permis de conducere pentru categoriile AM, A1 și B1 și se pot căsători, cu acordul părinților. Conform Codului Muncii și Legii uceniciei la locul de muncă, tinerii mai mari de 16 ani pot munci și pot încheia contracte de ucenicie fără acordul părinților.** Așadar, pentru stat aceștia devin plătitori de taxe și impozite, însă nu și votanți. Dublul standard aplicat aici se traduce în folosirea banilor tinerilor de către statul român fără a le oferi, însă, posibilitatea de a decide unde vor fi aceștia cheltuiți.

Iată, deci, alte decizii majore și cu impact imediat pe care le putem lua la 16 ani și pentru care statul ne consideră destul de maturi. **Este încă o dovadă că, de fapt, convențiile sociale care prezumă că o persoană are sau nu discernământ, sunt arbitrare, deci subiective.**

Există atâtea modalități de implicare, de ce avem nevoie chiar de vot?

Cunoștințele politice ale tinerilor cresc o dată cu vârsta. Cei care se opun lărgirii dreptului de vot pentru tineri ar putea invoca lipsa cunoștințelor politice ale acestora drept argument contra acestei măsuri, dar, de fapt, acest fapt este doar un simplu efect al legislației electorale în vigoare: nu există o motivație puternică pentru tinerii de 16 și 17 ani să se informeze despre politică întrucât nu există o miză reală pentru ei, neputând să participe direct la deciziile politice. Dacă ar putea avea un impact direct în procesul decizional prin acțiunile lor, cu siguranță că acești tineri ar deveni mult mai interesați de acest subiect.

Modalitățile de implicare activă în societate (petiții, activități susținute de voluntariat, proteste, prezența în consilii consultative, acțiuni punctuale de ecologizare etc.) sunt mult mai apropiate tinerilor decât cea clasică, a votului, care, în comparație cu celelalte, reprezintă doar minimul efort depus în direcția democratică. Problema care apare în acest context este următoarea: **tinerii se implică activ în societate, depun energie, efort și resurse în această direcție, dar cel mai mare impact asupra societății îl au, de fapt, alegerile electorale, procese la care tinerii de 16 și 17 ani nu au acces.** Suntem, astfel, în primii ani ai implicării, obligați să depunem eforturi mai mari pentru a reuși să provocăm o schimbare, când am putea adăuga șanse de reușită acestor eforturi dacă am putea avea la îndemână unul dintre cele mai eficiente instrumente generatoare de schimbare: votul.

De ce acum și nu mâine?

România, la fel ca majoritatea statelor europene, se confruntă cu un proces de îmbătrânire a populației. În anul 2000 media vârstei populației României era 34,9 ani, în timp ce în 2018 este 41,6 ani. **Proгноza pentru anul 2020 pentru vârsta medie a populației României este de 43 de ani²⁰.** Ce înseamnă asta în termeni de reprezentare politică? Înseamnă că din ce în ce mai mulți oameni mai în vârstă dintre noi iau decizii pentru tineri. Nu lipsa de încredere în conașionalii mai în vârstă este problema aici, ci doar faptul că aceștia nu pot fi întotdeauna familiari cu problemele tinerilor în așa fel încât, atunci când votează, să o facă și în interesul acestora. **Inevitabil, viitorul aparține tinerilor. Dar prezentul aparține tuturor și reprezintă baza pentru viitor. Dacă tinerii nu își pot exprima opțiunile pentru construirea societății în care își doresc să trăiască, ce vor face când vor fi puși în fața unor măsuri care nu le iau în considerare interesele?** Dacă problemele specifice tinerilor nu vor fi abordate de către politicieni încă de acum, acestea se vor agrava în viitor, iar opțiunile de rezolvare vor fi din ce în ce mai puține sau mai complicate.

²⁰<http://www.worldometers.info/world-population/romania-population/>

Un sistem fără fisuri Cu doar două noi măsuri

Desigur, o măsură cu un impact atât de mare, precum acordarea dreptului de vot începând cu vârsta de 16 ani, nu poate fi luată fără o serie de măsuri complementare care să pregătească societatea pentru o astfel de schimbare. Astfel, noi propunem cel puțin încă două subiecte adiacente pentru a completa tematica acestei discuții.

1. Dreptul de a fi ales

Tinerii au acces limitat la deciziile politice dintr-un motiv simplu: cadrul legislativ este restrictiv. Pentru ca un tânăr să ajungă într-o funcție publică trebuie să fie... mai puțin tânăr! Vârsta este un impediment pentru care nu există altă soluție decât așteptarea. Astfel, dacă vrei să candidezi pentru una dintre funcțiile de la nivelul administrației locale (consilier local/județean sau primar) trebuie să aștepti să împlinești **23 de ani**. La fel și dacă vrei să devii membru al Camerei Deputaților.

Dacă ești interesat de educație și ești pregătit să aduci o schimbare importantă în acest domeniu, o poți face doar dacă ai împlinit **33 de ani**. Senatul României este cameră decizională pentru politicile educaționale, dar acolo putem fi aleși doar după împlinirea vârstei de 33 de ani; cu alte cuvinte, târziu, după ce mulți dintre noi nu mai avem acces direct la acest sistem și

rupem contactul cu educația formală. Ar putea exista, oare, o legătură între slaba calitate a sistemului educațional și faptul că deciziile cu privire la acesta sunt luate doar de către persoane care nu mai sunt de mult timp beneficiari ai acestuia? Este o întrebare la care nu putem avea un răspuns clar până nu oferim și tinerilor posibilitatea de a participa la decizia publică.

Egalitatea de șanse este un principiu fără de care democrația nu are cum să funcționeze sănătos, iar **sănătatea unei democrații se măsoară în numărul și diversitatea actorilor implicați în procesul de luare a deciziilor.** Este foarte important să aflăm cât mai multe perspective asupra problemelor discutate în așa fel încât imaginea acestora să fie cât mai completă, cât mai aproape de realitate și cât mai incluzivă. Una dintre cele mai importante funcții ale procesului democratic, în cazul României, este dată de președinția statului. Stabilitatea politică internă depinde uneori de persoana care se află în această funcție, dar atribuțiile

de politică externă sunt de fapt cele mai importante. Imaginea României în Europa este una fragmentată. De ce ne este mai dificil să avem pe cineva potrivit în această funcție? Un răspuns la această întrebare se găsește în condițiile necesare pentru depunerea candidaturii: împlinirea vârstei de **35 de ani.** Din momentul în care căpătăm dreptul de a vota până în momentul în care avem acces la această funcție trec 17 ani. În momentul de față, în România există 5.941.033 de cetățeni care au împlinit vârsta de 18 ani, dar nu pot candida la această funcție pentru că nu au împlinit 35 de ani.

Practic, așteptăm 18 ani să votăm, apoi încă 5 pentru a putea candida local și pentru Camera Deputaților, 15 în plus față de cei 18 pentru posibilitatea de a intra în Senatul României și aproape încă o dată cât am așteptat până la vot pentru a putea visa măcar la funcția de Președinte al republicii. Faptul că aceste vârste nu sunt uniforme demonstrează că nu există acord asupra momentului în care devenim potriviți pentru ele.

Încrederea cetățenilor în reprezentanții lor este scăzută. Noi reprezentanți ar putea schimba atitudinea oamenilor față de politică și de instituții, însă mulți dintre cei care s-ar putea implica direct sunt, în ochii statului, mult prea tineri pentru a candida. Același stat, însă, poate colecta taxele și impozitele de la acești tineri nereprezențați în poziții decizionale și îi poate utiliza fără ca aceștia să aibă posibilitatea de fi în mod direct parte din acele structuri care hotărăsc modul de distribuire a respectivelor fonduri.

Care este soluția? La fel ca în cazul extinderii dreptului la vot, soluția pentru această inegalitate între cetățeni poate fi **extinderea dreptului de a fi ales**. Această măsură, pe lângă faptul că ar rezolva o problemă a deficitului democratic (prin universalizarea dreptului de a fi ales), ar încuraja tinerii să participe și mai mult la procesul de luare a deciziilor pentru că ar exista posibilitatea ca cei aleși în poziții decizionale să „vorbească limba lor”, adică să propună programe pentru rezolvarea problemelor tinerilor.

Atunci când nici nu avem nici drept de vot (în cazul tinerilor de 16 și 17 ani) și nici nu există candidați care să abordeze probleme specifice vârstei noastre, cum poate fi democrația un sistem echitabil pentru noi? Egalitatea de șanse poate fi restabilită prin setarea vârstei de 18 ani ca vârstă minimă pentru dreptul de a fi ales și a vârstei de 16 ani ca vârstă de la care se acordă dreptul de vot.

2. Educația politică în sistemul formal de învățământ preuniversitar

România este o republică semi-prezidențială. Ce înseamnă, de fapt, acest lucru? Cum sunt reprezentate interesele într-un stat cu această formă de guvernământ? Cum putem participa activ în comunitate? De ce trebuie să ținem cont atunci când mergem la vot? Se potrivesc valorile noastre cu stânga sau cu dreapta politică? Unde urmărim dezbaterile pentru legile care ne interesează? Putem propune amendamente din postura de simpli cetățeni? Acestea sunt doar câteva dintre întrebările pentru care oricare dintre noi ar trebui să avem răspunsurile, indiferent de vârstă. Din păcate, însă, sistemul educațional nu ne ajută foarte mult. Indiferent dacă are loc sau nu extinderea drepturilor de a alege și de a fi ales, avem nevoie de educație politică în școli. Calitatea procesului democratic trebuie să crească,

iar acest lucru nu se poate întâmpla dacă nu crește calitatea informării cetățenilor și a procesului educativ. Nu ne putem aștepta ca democrația românească să funcționeze în beneficiul cetățenilor dacă aceștia nu cunosc mecanismele democratice. Acum 29 de ani am trecut de la un sistem autoritar la unul democratic fără să primim și „manualul de instrucțiuni” al acestui nou mod de funcționare a societății. Am încercat să învățăm din mers „care e treaba” cu democrația, însă acest lucru ne costă grav: alegem în funcții publice persoane care nu rezolvă problemele societății, identificăm greșit cauzele pentru multe neajunsuri pe care le întâmpinăm și ajungem să implementăm măsuri total nepotrivite. Aceste lucruri nu fac altceva decât să golească vistieria statului într-un mod foarte inefficient.

Educația politică este, probabil, una dintre cele mai bune metode de a crește calitatea vieții cetățenilor. Imaginați-vă o comunitate în care suntem cu toții informați înainte de a merge la vot. Punem ștampila pe un partid politic sau pe un candidat al cărui program propune rezolvarea problemelor reale pe care le întâmpinăm deja de prea mult timp. După momentul electoral în care s-au decis direcțiile prioritare ale societății, cetățenii monitorizează aplicarea programului. De ce ar face mai degrabă tinerii asta și nu fac asta cetățenii care au drept de vot? Conform documentației care stă la baza noii Strategii pentru Tineret a Uniunii Europene²¹, tinerii au dezvoltat în ultimii ani o anumită deschidere către problemele politice. Iar explicația din spatele acestui noi trend rezidă în folosirea în masă de către tineri a instrumentelor media și sociale. Există, așadar, logică în a oferi dreptul de vot celor care au împlinit 16 ani, pentru că există interes din partea lor pentru problemele politice. Mai mult decât atât, tinerii pot urmări evoluția politică a problemelor care îi interesează, având în vedere că au și folosesc mijloacele necesare comunicării și dezbaterii. Așadar, șansele ca tinerii de 16 ani să participe efectiv la schimbarea societății prin intermediul votului sunt promițătoare.

Ni se spune mereu că viitorul este al nostru. Deocamdată, viitorul nostru... încă nu e al nostru, pentru că nu îl putem influența cu adevărat! Educația este decisă la nivel național de către oameni cu experiență, dar care nu sunt întotdeauna în contact cu realitatea din spatele băncilor. România merită să fie reprezentată la nivel european și internațional de tineri cu valori europene. Dar **viitorul poate fi al nostru dacă ne revendicăm un simplu drept democratic – dreptul de a alege încă de la vârsta de 16 ani.** Este o condiție pe care o considerăm necesară pentru ca o democrație să poată funcționa performant. V-am avertizat încă de la început că nu e nimic radical în această idee, ci că ne regăsim doar într-un trend natural al democrațiilor, la care ar trebui să ne aliniem. Astfel că fiecare dintre noi ar trebui să înceapă să militeze tot mai activ pentru acest lucru!

²¹https://ec.europa.eu/youth/sites/youth/files/youth_swd_169_part_5_2_en_autre_document_travail_service_part5_v4.pdf

Fundația Județeană pentru
Tineret Timiș

www.fitt.ro
fb/fitt.timisoara